Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Навчально наукового інституту педагогіки і психології
_____ Світлана КОНДРАТЮК
«28» січня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 23 Соціальна робота
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма Соціальна робота
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва)

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІПП
«21» січня 2025 р.

Голова _____
Юлія БОНДАРЕНКО
док. пед. наук, професор

СУМИ 2025

Розробник:

ЗНОБЕЙ Олексій Володимирович, викладач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності.

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Протокол № 7 від 10 січня 2025 року.

Завідувач кафедри,
кандидат педагогічних наук,
доцент Іонова І. М.

Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Освітній ступінь</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>ДФН</td><td>ЗФН</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Кількість кредитів – 6</td><td rowspan="3">Галузь знань
<u>23 Соціальна робота</u>
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>3-й</td><td>-</td></tr>
<tr><td>Спеціальність (професійне спрямування):
<u>231 Соціальна робота</u></td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="12">Загальна кількість годин – 180</td><td rowspan="12">Освітній ступінь:
бакалавр</td><td>6-й</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>38 год.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Консультації</td></tr>
<tr><td>2 год.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>110 год.</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
екзамен</td></tr>
</table>

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Ознайомити студентів із змістом та сутністю професійної діяльності соціального педагога закладу освіти, висвітлити основні напрями соціально-педагогічної роботи в закладах освіти; надати знання основ професійної етики соціального педагога, етичної комунікації в професійній діяльності, про способи її використання у практичній діяльності; сформувати уміння реалізації професійної етики на практиці.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Професійна специфіка соціально-педагогічної діяльності потребує реалізації вказаної моделі на основі закономірної інтеграції знань філософії, педагогіки, психології, соціальної педагогіки, фізіології вищої нервової діяльності, медицини, театральної педагогіки, основ педагогічної майстерності.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1	Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування завдань спеціальності, відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки.
ПРН 2	Грамотно висловлюватися в усній та писемній формі, використовувати мову професійного спілкування, пояснювати й характеризувати факти і явища державною та іноземними мовами.
ПРН 3	Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
ПРН 4	Давати визначення і виокремлювати основні поняття, використовувати власні приклади для ілюстрації відповідей, знаходити спільні риси та відмінності при порівнянні фактів, явищ, характеризувати соціальні явища.
ПРН 5	Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
ПРН 6	Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.
ПРН 7	Критично аналізувати й оцінювати чинну соціальну політику країни, соціально-політичні процеси на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.
ПРН 8	Використовувати відповідні наукові дослідження та

	застосовувати дослідницькі професійні навички.
ПРН 9	Практикувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.
ПРН 10	Визначати зміст діяльності, зв'язки та межі компетенції установ та закладів соціального захисту, соціальних служб, інших організацій.
ПРН 11	Використовувати методи діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.
ПРН 12	Застосовувати методи соціальної роботи в конкретних умовах взаємодії з клієнтом.
ПРН 13	Обґрунтовувати необхідність соціальних змін, прийняття практичних рішень щодо покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.
ПРН 14	Застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.
ПРН 15	Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.
ПРН 16	Використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів.
ПРН 17	Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин.
ПРН 18	Демонструвати знання основних етапів становлення і розвитку соціальної роботи як науки та практичної діяльності, нормативно-правової бази соціальної роботи та соціального забезпечення.
ПРН 19	Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, гендерних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень.
ПРН 20	Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	студент/-ка демонструє повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; знання основної та додаткової літератури; виявляє креативність у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
B	студент/-ка демонструє достатні знання матеріалу в заданому обсязі, з певною систематичністю виконує практичні завдання, передбачені навчальною програмою; виявляє переважно конструктивний і репродуктивний характер використання набутих знань та умінь.
C	студент/-ка виявляє повні, систематичні знання із дисципліни, успішно виконує практичні завдання, засвоїв/-ла основну та додаткову літературу, виявляє здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента/-ки наявні незначні помилки.
D	студент/-ка виявляє знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент/-ка спроможний/-на усунути їх із допомогою викладача/-ки.
E	виставляється студентові/-ці, відповідь якого/-ї під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення.
F	студент/-ка не спроможний/-на до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни. студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни
FX	студент/-ка не опанував/-ла матеріал навчальної дисципліни на достатньому рівні, але рівень залишкових знань та умінь дозволяє повторне складання підсумкового контролю за результатами самостійної підготовки.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль												Разом	Сума
РОЗДІЛ 1						РОЗДІЛ 2							
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 1.4	Т 1.5	Т 1.6	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6		
Поточний контроль												48	100
						8	8	8	8	8	8		
Контроль самостійної роботи												52	
4	4	5	5	5	5	4	4	4	4	4	4		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	**A**	**відмінно**
82 - 89	**B**	**добре**
74 - 81	**C**	
64 - 73	**D**	**задовільно**
60 - 63	**E**	
35-59	**FX**	**незадовільно з можливістю повторного складання**
1 - 34	**F**	**незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни**

5. Засоби діагностики результатів навчання

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі **методи контролю**:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- методи письмового контролю: тестові завдання, розв'язання задач і вирішення проблемних ситуацій репродуктивного, конструктивного і творчого рівнів;
- методи практичного контролю: виконання самостійних завдань;
- методи самоконтролю: самоаналіз, самооцінка.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

Тема 1.1. Принципи, функції та методи соціально-педагогічної роботи в закладах освіти.

Принципові основи соціально-педагогічної роботи (соціально-політичний, організаційний, принцип гуманізму, принцип толерантності, принцип незалежності, принцип опори на потенційні можливості дитини). Функції соціально-педагогічної діяльності. Методи соціально-педагогічної роботи в закладах освіти. Педагогічні стратегії соціально-педагогічної діяльності (соціально-когнітивні, когнітивно-поведінкові, соціальної взаємодії, сімейно-центровані, особистісно-центровані). Інноваційні технології в соціально-педагогічній роботі в сучасних закладах освіти (вітчизняний та зарубіжний досвід).

Тема 1.2. Організація професійної діяльності соціального педагога в закладах освіти.

Нормативно-правове забезпечення професійної діяльності соціального педагога в закладах освіти. Зміст професійної діяльності соціального педагога в закладах освіти. Діловодство професійної діяльності соціального педагога в закладах освіти. Статус соціального педагога. Основні функції та посадові обов’язки соціального педагога в закладах освіти.

Тема 1.3. Організація діяльності психологічної служби загальноосвітньої школи.

Структура, управління та зміст діяльності психологічної служби закладу освіти. Основні завдання та принципи психологічної служби закладу освіти. Функції психологічної служби закладу освіти. Напрями діяльності працівників психологічної служби. Обов’язки працівника психологічної служби освітнього закладу. Права працівника психологічної служби освітнього закладу. Особливості роботи соціального педагога з різними категоріями дітей. Сутність педагогічної підтримки учнівської молоді. Методичні рекомендації до проведення семінарів, педагогічних рад, класних зборів соціальними педагогами в умовах загальноосвітньої школи. Зарубіжний досвід діяльності служб психолого-педагогічної підтримки у загальноосвітній школі.

Тема 1.4. Соціально-педагогічна робота в системі позашкільної освіти.

Комплексні позашкільні заклади: будинки творчості дітей та юнацтва; палаци учнівської молоді; центри дитячої творчості; клуби при районних

соціальних службах та клуби за місцем проживання та інші. Спеціалізовані однопрофільні позашкільні виховні заклади: станції юних техніків; дитячі флотилії; дитячі туристичні станції; станції юних натуралістів та інші. Туристично-краєзнавча діяльність як ефективний засіб організації дозвілля молоді. Основні форми організації туристично-краєзнавчої діяльності. Літні табори відпочинку та їх значення для оздоровлення, виховання підростаючого покоління. Сутність головних завдань та принципів організації гурткової роботи. Основні напрями дитячої та підліткової клубної діяльності.

Тема 1.5. Соціально-педагогічна робота в закладах освіти інтернатного типу.

Соціальний статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Характеристика закладів державної системи опіки дітей в Україні. Соціально-педагогічні функції різних типів інтернатного закладу (будинок дитини, дитячий будинок, школа-інтернат, санаторна школа-інтернат, соціальні гуртожитки). Особливості соціалізації дітей в закладах інтернатного типу. Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Соціальний супровід прийомної сім`ї /ДБСТ. Зміст соціально-педагогічної роботи з дітьми в закладах державної системи опіки дітей. Соціально-педагогічна робота з неповнолітніми в приймальниках розподільниках та притулках. Соціально-педагогічна робота з молоддю в соціальних гуртожитках.

Тема 1.6. Соціально-педагогічна робота у вищих навчальних закладах.

Структура соціально-психологічної служби ВНЗ. Соціально-педагогічна адаптація студентства у ВНЗ. Роль та функції куратора академічної студентської групи. Основні напрями соціально-виховного впливу на студентів. Організація соціально схвалюваної діяльності у ВНЗ. Студентське самоврядування і його роль у соціально-виховній діяльності ВНЗ.

Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ ЯВИЩ, КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Тема 2.1. Зміст превентивного виховання учнів як напрямку соціально-педагогічної роботи соціальних педагогів в закладах освіти.

Суть, мета і завдання превентивного виховання учнів в загальноосвітніх школах. Суб’єкти-об’єкти превентивного виховання. Функції превентивного виховання учнів в загальноосвітніх школах (діагностично-прогностична, корекційно-реабілітаційна, освітньо-консультативна, організаційно-методична, інтегративно-просвітницька).

Зміст превентивного виховання. Принципи побудови системи превентивного виховання (комплексності, інтегрованості, мобільності, наступності, конкретності, етичності). Розробка і впровадження інтерактивних технологій у превентивному вихованні в умовах навчально-виховного процесу. Принципи реалізації інтерактивних технологій превентивного виховання в умовах навчально-виховного процесу. Особливості технології мобілізації ресурсів щодо превенції негативних явищ в закладах освіти.

Тема 2.2. Особливості соціально-педагогічної роботи щодо подолання проблеми важковиховуваності в закладах освіти.

Залучення важковиховуваних учнів до діяльності в громадських об`єднаннях як засіб культурної взаємодії. Мета і завдання виховної роботи дитячих громадських об`єднань (СПОУ, Пласт). Принципи та основні види діяльності дитячих осередків.

Тема 2.3. Технології соціально-педагогічної профілактики статевих девіацій старшокласників в загальноосвітній школі.

Поняття сексуальної культури. Причини виникнення та поширення статевих відхилень серед учнівської молоді. Мета і завдання профілактики статевих девіацій. Зміст соціально-педагогічної профілактики статевих девіацій старшокласників в загальноосвітній школі. Форми, методи, підходи, принципи організації системи профілактичної роботи щодо запобігання статевих девіації серед учнів в умовах навчально-виховного процесу. Рівні формування сексуальної культури в умовах навчально-виховного процесу (загально-профілактичний та індивідуально-профілактичний рівні). Критерії сформованості сексуальної культури.

Тема 2.4. Технології соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми та їх батьками щодо превенції самогубства в загальноосвітній школі.

Суїцидальна поведінка дітей та підлітків: причини, ознаки. Особливості саморуйнівної поведінки при різних типах акцентуації характеру у підлітків. Загальноосвітні програми первинної профілактики підліткового самогубства. Особливості психодіагностичної та психокорекційної роботи з дітьми схильними до суїциду. Методика роботи соціального педагога освітнього закладу з підлітками.

Тема 2.5. Технології соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми та їх батьками щодо превенції адиктивної поведінки в закладах освіти.

Характеристика основних форм прояву адиктивної поведінки у підлітків. Основні фактори ризику адиктивності підлітків. Поняття захисних чинників. Соціально-педагогічна діагностика підлітків адиктивної поведінки в закладах освіти. Соціально-педагогічна профілактика адитивної поведінки неповнолітніх в закладах освіти. Головні аспекти корекційної роботи

соціального педагога з підлітками та неблагополучними родинами. Зарубіжні освітньо-профілактичні програми запобігання наркотизму. Співпраця лікарів-наркологів із закладами освіти у напрямку протидії наркозалежності, алкоголізації.

Тема 2.6. Організація процесу перевиховання та самовиховання в умовах закладів освіти.

Причини відхилень у поведінці учнів. Недоліки виховання дітей у родині і навчально-виховної роботи в закладах освіти. Організація процесу перевиховання: суть, етапи, принципи, зміст і завдання перевиховання. Об'єкт перевиховання і його вивчення. Методи і прийоми перевиховання. Організація самовиховання учнів схильних до правопорушень. Засоби перевиховання. Праця як засіб перевиховання. Роль позакласної виховної роботи в перевихованні.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ												
Тема 1.1. Принципи, функції та методи соціально-педагогічної роботи в закладах освіти.		4	2			8						
Тема 1.2. Організація професійної діяльності соціального педагога в закладах освіти.		4	4			8						
Тема 1.3. Організація діяльності психологічної служби загальноосвітньої школи.		4	2			10						
Тема 1.4. Соціально-педагогічна робота в системі позашкільної освіти.		2	2			8						
Тема 1.5. Соціально-		2	2			8						

педагогічна робота в закладах освіти інтернатного типу.												
Тема 1.6. Соціально-педагогічна робота у вищих навчальних закладах.		2	2			8						
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ НЕГАТИВНИХ ЯВИЩ, КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ СЕРЕД УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ												
Тема 2.1. Зміст превентивного виховання учнів як напрямку соціально-педагогічної роботи соціальних педагогів в закладах освіти.		2	4			10						
Тема 2.2. Особливості соціально-педагогічної роботи щодо подолання проблеми важковиховуваності в закладах освіти.		2	4			10						
Тема 2.3. Технології соціально-педагогічної профілактики статевих девіацій старшокласників в загальноосвітній школі.		2	4			10						
Тема 2.4. Технології соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми та їх батьками щодо превенції самогубства в загальноосвітній школі.		2	4			10						
Тема 2.5. Технології соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми та їх батьками щодо превенції адиктивної поведінки в закладах освіти.		2	4			10						
Тема 2.6. Організація			4		2	10						

процесу перевиховання та самовиховання в умовах закладів освіти.		2										
Усього годин	**180**	**30**	**38**		**2**	**110**						

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Принципи, функції та методи соціально-педагогічної роботи в закладах освіти	2	
2	Організація професійної діяльності соціального педагога в закладах освіти	4	
3	Організація діяльності психологічної служби загальноосвітньої школи	2	
4	Соціально-педагогічна робота в системі позашкільної освіти	2	
5	Соціально-педагогічна робота в закладах освіти інтернатного типу	2	
6	Соціально-педагогічна робота у вищих навчальних закладах	2	
7	Зміст превентивного виховання учнів як напрямку соціально-педагогічної роботи соціальних педагогів в закладах освіти.	4	
8	Особливості соціально-педагогічної роботи щодо подолання проблеми важковиховуваності в закладах освіти.	4	
9	Технології соціально-педагогічної профілактики статевих девіацій старшокласників в загальноосвітній школі.	4	
10	Технології соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми та їх батьками щодо превенції самогубства в загальноосвітній школі.	4	
11	Технології соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми та їх батьками щодо превенції адиктивної поведінки в закладах освіти.	4	
12	Тема 2.6. Організація процесу перевиховання та самовиховання в умовах закладів освіти.	4	
	Разом	**38**	

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Артюшкіна Л. М. Соціальний педагог школи: теорія та практика роботи: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка». Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2004.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2009.
3. Дубич К. В. Вступ до соціальної допомоги: навчальний посібник. К., 2015.
4. Завацька Л. М. Технологія професійної діяльності соціального педагога : навчальний посібник для ВНЗ. К.: «Слово», 2008.
5. Заєць С. С. Вступ до спеціальності «Соціальна робота» в схемах і таблицях: навчальний посібник. Умань, 2016.
6. Карпенко О. Г. Вступ до спеціальності «Соціальна робота»: навчально-методичний посібник. К.: «Слово», 2011.
7. Корчова Г. Л. Соціально-психологічні умови профілактики статевих девіацій старшокласників: навчальний посібник. Х.: Хай-тек, 2007.
8. Кубіцький С. О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: навчальний посібник. К., 2015.
9. Попович Г. М. Соціальна робота в Україні і за рубежем: навчальний посібник. Ужгород, 2000.
10. Рудь М.В. Соціально-педагогічна робота в загальноосвітній школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луганськ: Альма-матер, 2006.
11. Сорочинська В. Є. Організаційна робота соціального педагога: навчальний посібник. К.: Кондор, 2005.
12. Соціальна педагогіка: підручник / За ред. А. Й. Капської / 5-те видання, перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011.
13. Соціальна педагогіка: теорія і технології: підручник / За ред. І. Д. Звєрєвої. К.: Центр навчальної літератури, 2006.
14. Харченко С. Я., Краснова Н. П., Харченко Л. П. Соціально-педагогічні технології: навчально-методичний посібник для студентів університету. Луганськ: Альма-матер, 2005.
15. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006.

Додаткові:

1. Агарков О. А. Технології соціальної роботи: навчальний посібник. Запоріжжя: Просвіта, 2013.
2. Афанасьєва В. В. Профілактика та корекція девіантної поведінки у навчальному процесі. *Соціальна педагогіка: теорія і практика*. №1. 2009.
3. Ашитюк Н.І. Соціальна робота з працевлаштування. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. № 4. 2008.

4. Важковиховуваність: сутність, причини, реабілітація: навчальний посібник для соціальних педагогів та практичних психологів освітніх закладів / За ред. О. М. Полякової. Суми: Університетська книга, 2009.

5. Василенко П. М., Василенко В. С., Галицький В. М., Швець П. П. Соціальна термінологія: Словник-довідник. К.: Знання України, 2007.

6. Грива О.А. Соціально-педагогічні основи формування толерантності у дітей і молоді в умовах полікультурного середовища: монографія. К.: Видавництво «Парапан», 2005.

7.Довідкові матеріали про становище молоді та хід реалізації державної молодіжної політики в Україні. К.: УкрНДІ проблем молоді, 2002.

8.Лукашевич-Федик С .В. Репродуктивна культура особистості: навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2004.

9.Омельченко С. О. Принципи моделювання педагогічної системи взаємодії соціальних інститутів суспільства у формування ЗСЖ учнів ЗОШ. *Соціальна педагогіка: теорія і практика.* 2009.

10. Оржаховська В. М., Виноградова-Бондаренко В. Є. Дитяча бездоглядність та беспритульність історія, проблеми, пошуки: навчальний посібник. К., 2003.

11. Попередження нещасних випадків серед дітей шкільного віку / Упоряд. А. Ю. Сирова. Х.: Веста, 2008.

12. Практичний досвід роботи спеціалістів спеціалізованих служб та партнерських організацій Київського міського центру соціальних служб для молоді / Упорядник К.С.Шендеровський. К.: ДЦССМ, 2003.

13. Професія соціальний працівник / Упорядник: О. Главник. К.: Главик, 2006.

14. Рощіна І. Нове у законодавстві України і перспективи запобігання злочинності. URL: www.lawbook.by.ru (дата звернення 16.05.2018).

15. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник. К.: ДЦССМ, 2002.